The Central Research institute
of the Armed Forces of Ukraine

ISSN (print): 2786-9318
ISSN (online): 2786-9326
Military Science. Vol. 3 No. 4 (2025)

Received: *December 6, 2025* | **Revisions Requested:** - | **Revision Received:** -
Accepted: *January 25, 2026* | **Published Online:** *March 21, 2026*

Licensed (C) by Creative Commons Attribution International License 4.0 (CC BY-NC-SA)

DOI: 10.62524/msj.2025.3.4.1

Методологічні особливості побудови ієрархії керівних документів щодо застосування та розвитку Збройних Сил України: візія, доктрина, стратегія, концепція

Олександр Сирський
кандидат військових наук
Головнокомандувач Збройних Сил України
03168, проспект Повітряних Сил, 6, Київ, Україна
e-mail: sirsk_os@ukr.net
ORCID: 0000-0001-6396-7559

Олег Семененко
заслужений діяч науки і техніки України
доктор військових наук, професор
заступник начальника Центрального науково-дослідного інституту
Збройних Сил України з наукової роботи
Центральний науково-дослідний інститут Збройних Сил України
03049, проспект Повітряних Сил, 28 Б, Київ, Україна
e-mail: aosemenenko@ukr.net
ORCID: 0000-0001-6477-3414

Андрій Лебеденко
заступник Головнокомандувача Збройних Сил України
Апарат Головнокомандувача Збройних Сил України
03168, проспект Повітряних Сил, 6, Київ, Україна
e-mail: a.lebedenko@mil.ua
ORCID: 0009-0002-3332-1591

Олексій Шевченко
кандидат історичних наук
заступник начальника Генерального штабу Збройних Сил України
Генеральний штаб Збройних Сил України
03168, проспект Повітряних Сил, 6, Київ, Україна
e-mail: shevchenko_om@asv.gov.ua
ORCID: 0000-0003-0734-6533

“Жоден план не переживає першого зіткнення з противником,
але без плану неможлива перемога”.
Helmuth von Moltke the Elder
“Перемога вимагає передусім ясності в думці та порядку в організації”.
Napoleon Bonaparte

The Central Research institute
of the Armed Forces of Ukraine

ISSN (print): 2786-9318
ISSN (online): 2786-9326
Military Science. Vol. 3 No. 4 (2025)

“Доктрина – це спільна мова армії”.
George S. Patton

Анотація. Актуальність дослідження зумовлена необхідністю удосконалення системи стратегічного та оборонного планування у Збройних Силах України в умовах трансформації сектору безпеки і оборони та російсько-української війни, що триває. Формування нових родів військ і сил, а також інтенсивний розвиток сучасних спроможностей вимагають чіткої та логічно узгодженої ієрархії керівних документів щодо застосування і розвитку Збройних Сил України. Водночас адаптація національної системи військового управління до стандартів держав – членів НАТО потребує методологічного осмислення структури стратегічних, доктринальних та концептуальних документів. Саме тому дослідження принципів побудови та взаємозв’язку таких документів набуває важливого теоретичного і практичного значення для подальшого розвитку Збройних Сил України. Отже, головною метою статті є дослідження методологічних особливостей побудови ієрархії керівних документів щодо застосування та розвитку Збройних Сил України, а також обґрунтування взаємозв’язку між такими документами, як візія, доктрина, стратегія та концепція тощо, з урахуванням сучасного міжнародного досвіду та національних особливостей оборонного планування. Основними результатами проведеного дослідження є обґрунтування методологічних підходів до побудови ієрархії керівних документів щодо застосування та розвитку Збройних Сил України. У статті визначено зміст і функціональне призначення ключових документів стратегічного рівня (візії, доктрини, стратегії, концепції та інших), а також розкрито їхній взаємозв’язок у системі оборонного планування та військового управління. Проведений аналіз іноземного, зокрема натівського, досвіду та сучасної української практики дозволив встановити як спільні підходи до формування доктринальної бази, так і національні особливості, пов’язані з потребами комплексного розвитку сил оборони держави. У результаті запропоновано принципову схему ієрархії керівних документів та продемонстровано приклад її практичного застосування для формування системи документів розвитку і застосування Сил безпілотних систем Збройних Сил України та розглянуто приклад взаємозв’язку керівних документів за напрямом застосування військових формувань ракетних військ і артилерії. Матеріали статті можуть бути корисними для органів військового управління, наукових установ сектору безпеки і оборони, а також для фахівців, які займаються питаннями стратегічного планування, доктринального забезпечення та розвитку спроможностей Збройних Сил України. Подальші дослідження за напрямом статті доцільно зосередити на розробленні методичного апарату формування ієрархії керівних документів у системі оборонного планування, визначенні механізмів їх узгодження з національними стратегічними документами держави, а також на адаптації національної системи доктринальних документів до практик держав – членів НАТО з урахуванням досвіду російсько-української війни.

Ключові слова: ієрархія керівних документів; стратегічне планування; візія; військова доктрина; оборонна стратегія; концепція розвитку; Збройні Сили України; оборонне планування; органи військового управління; стандарти НАТО; трансформація сектору безпеки і оборони, спроможності збройних сил.

Вступ (Introduction)

Актуальність дослідження зумовлена глибокими трансформаціями, які переживають Збройні Сили України (ЗС України) в умовах широкомасштабної війни та швидкої зміни характеру сучасних воєнних дій. Досвід російсько-української війни переконливо засвідчив, що ефективність застосування військ значною мірою залежить не лише від наявності сучасного озброєння, підготовки особового складу чи технологічних можливостей, а й від

ISSN (print): 2786-9318
ISSN (online): 2786-9326
Military Science. Vol. 3 No. 4 (2025)

якості системи військового управління, важливою складовою якої є впорядкована система керівних документів. Саме через систему нормативних, доктринальних та керівних документів формується єдина логіка розвитку, підготовки та застосування ЗС України, забезпечується узгодженість рішень на стратегічному, оперативному та тактичному рівнях [1]–[5]. У сучасних умовах особливого значення набуває чітке методологічне розуміння побудови ієрархії керівних документів, які регламентують питання розвитку та застосування ЗС України. Узгоджена система документів дозволяє забезпечити логічний зв'язок між стратегічними документами державного рівня, воєнною доктриною, концепціями розвитку спроможностей, доктринальними положеннями, керівництвами з підготовки та безпосередніми документами бойового застосування військ. Якщо чітко визначеної ієрархії або методологічної узгодженості між такими документами немає, це може призводити до дублювання положень, суперечностей у трактуванні принципів застосування військ, а також до зниження ефективності планування розвитку спроможностей та організації бойових дій.

Додаткової актуальності ця проблематика набуває в умовах активного інституційного розвитку ЗС України та формування нових організаційних структур. Йдеться, зокрема, про створення нових родів військ та сил, таких як штурмові війська, Сили безпілотних систем (СБС), а також формування окремих компонентів безпілотних спроможностей у складі інших видів і родів військ, зокрема сил безпілотних систем протиповітряної оборони (ППО) Повітряних Сил (ПС) ЗС України. Формування нових інституцій, спроможностей та способів ведення бойових дій неминуче потребує розроблення відповідних керівних, доктринальних та методичних документів, які має бути інтегровано в загальну систему військових нормативних актів. Без науково обґрунтованої ієрархії таких документів є ризик фрагментарності нормативної бази, що ускладнює управління розвитком нових спроможностей та їх інтеграцію в загальну систему застосування сил оборони.

Крім того, інтеграція України в систему стандартів і підходів держав – членів НАТО також висуває підвищені вимоги до структури, взаємозв'язку та логіки побудови доктринальних і керівних документів. У практиці Альянсу функціонують чітко визначені ієрархічні системи стратегічних, операційних і тактичних документів, що забезпечують єдність підходів до планування, розвитку спроможностей та застосування військ. Відповідно, формування подібної методологічно вивіреної системи документів у ЗС України є важливою передумовою сумісності із партнерами та підвищення ефективності військового управління.

Отже, в умовах динамічного розвитку структури ЗС України, появи нових родів військ, швидкого впровадження технологічних інновацій та необхідності гармонізації з підходами держав – членів НАТО особливої ваги набуває наукове обґрунтування методологічних особливостей побудови ієрархії керівних документів щодо застосування та розвитку ЗС України. Це обумовлює необхідність чіткого регламентування системи таких документів, визначення їхніх рівнів, функціонального призначення та взаємозв'язків, а також формування методологічного забезпечення їх розроблення, що дозволить створити цілісну, логічно узгоджену та ефективну систему нормативного регулювання розвитку і застосування ЗС України.

Отже, головною метою статті є дослідження методологічних особливостей побудови ієрархії керівних документів щодо застосування та розвитку Збройних Сил України, а також обґрунтування взаємозв'язку між такими документами, як візія, доктрина, стратегія та концепція, з урахуванням сучасного міжнародного досвіду та національних особливостей оборонного планування.

Матеріали та методи (Materials and Methods)

Проблематика формування та функціонування ієрархічної системи керівних документів у сфері застосування і розвитку збройних сил має міждисциплінарний характер і розглядається

ISSN (print): 2786-9318
ISSN (online): 2786-9326
Military Science. Vol. 3 No. 4 (2025)

у працях військових теоретиків, фахівців з державного управління, стратегічного планування та оборонного менеджменту. У науковій літературі значна увага приділяється взаємозв'язку між стратегічними настановами держави, військовою доктриною, концепціями розвитку спроможностей та документами безпосереднього бойового застосування військ [1]–[25].

Одними з перших фундаментальних теоретичних підходів до розуміння ієрархічності військового управління та ролі системи керівних документів стали праці класиків військової думки. У роботах Carl von Clausewitz [6] було закладено концептуальне підґрунтя взаємозв'язку між політикою держави, стратегією та військовими діями, що фактично визначило логіку підпорядкування військових рішень стратегічним цілям держави. У подальшому ці ідеї були розвинені в роботах Antoine-Henri Jomini [7], який приділяв увагу систематизації принципів військового управління та структуризації стратегічних і оперативних рішень.

У сучасних дослідженнях значну увагу приділяють саме доктринальній системі документів та її ролі у забезпеченні узгодженості застосування військ. Важливий внесок у розвиток сучасної військової доктринальної думки зробив John Warden [10], який обґрунтував системний підхід до планування операцій і взаємозв'язок між стратегічними цілями, операційним дизайном та тактичними діями. У працях Colin S. Gray [9] розглядається роль стратегічної культури та національних особливостей у формуванні системи військових документів і стратегічних настанов.

Сучасний іноземний досвід демонструє значний рівень опрацювання ієрархічної системи військових документів у державах – членах НАТО [11]–[15]. Доктринальна система Альянсу базується на розгалуженій системі стратегічних концепцій, доктрин та керівництв, що забезпечують єдині підходи до планування та ведення операцій. Важливими документами в цій системі є стратегічні концепції НАТО, а також доктринальні документи, такі як Allied Joint Doctrine AJP-01, які визначають загальні принципи застосування об'єднаних сил Альянсу. Подальшу деталізацію цих принципів забезпечують доктрини нижчих рівнів, зокрема Allied Joint Doctrine for the Conduct of Operations AJP-3, що регламентують організацію та проведення операцій на оперативному і тактичному рівнях.

Аналіз іноземного досвіду свідчить про те, що доктринальна система НАТО має специфічне функціональне призначення. Її основною метою є забезпечення стандартизації застосування сил між державами – членами Альянсу, а також формування єдиної мови планування та проведення спільних операцій. Саме тому значна частина доктринальних документів НАТО орієнтована переважно на оперативний та тактичний рівні застосування військ. Стратегічний рівень у системі документів Альянсу має більш рамковий характер і забезпечує загальну політико-стратегічну орієнтацію без глибокої деталізації питань розвитку національних збройних сил. На відміну від цього, національні системи оборонного планування держав – членів НАТО мають значно ширший функціональний спектр. Вони охоплюють повний цикл стратегічного планування, від формування довгострокової візії розвитку оборонного сектору до конкретних програм розвитку спроможностей, ресурсного забезпечення та організаційної трансформації. У цих системах стратегічні документи безпосередньо пов'язані з державними рішеннями, бюджетним плануванням, управлінням обороннними ресурсами та визначенням пріоритетів розвитку збройних сил.

Таким чином, доктринальна система НАТО певною мірою відрізняється від класичної системи державного оборонного планування, оскільки вона створена насамперед для координації дій між державами – членами Альянсу, а не для комплексного розвитку окремих національних збройних сил. Водночас її інструментарій є важливим джерелом стандартизованих підходів до планування і застосування військ та активно використовується державами-членами для гармонізації власних доктринальних систем.

Український досвід формування системи керівних документів у сфері оборони активно

ISSN (print): 2786-9318
ISSN (online): 2786-9326
Military Science. Vol. 3 No. 4 (2025)

розвивається впродовж останнього десятиліття, особливо після початку російської агресії проти України у 2014 році та її широкомасштабного етапу з 2022 року. У цей період було сформовано нову систему стратегічних документів оборонного планування, що включає державні стратегії, концепції розвитку сил оборони, воєнно-доктринальні документи, а також керівні документи щодо застосування військ.

Українські дослідники значну увагу приділяють питанням оборонного планування, розвитку спроможностей та трансформації системи військового управління. У своїх працях Володимир Горбулін [16], [22] [25] розглядає питання стратегічного управління сектором безпеки і оборони та роль стратегічних документів у формуванні оборонної політики держави. Дослідження Руснака та Телелима [17], [18], [21], [23], [24] присвячено питанням розвитку системи оборонного планування, стратегічного управління військами та трансформації військової освіти і науки. Водночас у сучасних українських дослідженнях значна увага приділяється питанням розвитку нових спроможностей та трансформації структури ЗС України, що безпосередньо пов'язано з формуванням нових керівних документів.

Попри наявність значної кількості досліджень у сфері оборонного планування, питання саме методологічної побудови ієрархії керівних документів, від стратегічних візій і доктрин до концепцій, стратегій і керівництв із застосування військ, залишається недостатньо системно дослідженим. У більшості наукових робіт розглядають окремі елементи цієї системи, проте не формують цілісної моделі взаємозв'язку між різними рівнями документів.

Порівняльний аналіз іноземного та українського досвіду дозволяє визначити як спільні риси, так і суттєві відмінності. Спільним є прагнення до системності у формуванні доктринальних документів, забезпечення їхньої ієрархічної узгодженості та використання єдиних принципів планування і застосування військ. Водночас суттєвою відмінністю є те, що національні системи оборонного планування, зокрема українська, значно тісніше пов'язані зі стратегічними державними рішеннями, довгостроковими програмами розвитку та ресурсним забезпеченням оборонного сектору.

ЗС України в сучасних умовах активно адаптують власну систему керівних документів до підходів та стандартів НАТО, що сприяє підвищенню взаємосумісності з арміями держав-партнерів та впровадженню сучасних принципів військового управління. Водночас національна система документів зберігає власні особливості, зумовлені специфікою оборонного планування, структурою сектору безпеки і оборони, досвідом ведення широкомасштабної війни та необхідністю комплексного розвитку оборонного потенціалу держави. Усе це потребує наукового осмислення методологічних підходів до побудови ієрархії керівних документів щодо застосування та розвитку ЗС України. Саме формування чіткої логічної структури таких документів – від стратегічної візії до доктрин, стратегій, концепцій та керівництв із застосування військ – є важливою передумовою ефективного функціонування системи військового управління та оборонного планування.

Results (Результати)

На рис. 1 наведено принципову схему ієрархії керівних документів із застосування та розвитку ЗС України. Схема відображає логічну та функціональну ієрархію керівних документів, що регламентують питання застосування та розвитку ЗС України. Вона побудована за принципом послідовної деталізації управлінських рішень – від документів стратегічного бачення та доктринальних засад до документів практичного застосування військ на тактичному рівні. Така система забезпечує цілісність оборонного планування, узгодженість стратегічних цілей держави з практичними діями військових формувань, а також формує єдину логіку розвитку та застосування сил оборони.

Тип керівного документу із застосування	Тип керівного документу з розвитку	Зміст керівного документу	Можлива періодичність корегування	Для кого призначений керівний документ	Роль керівного документу в ієрархії	Хто затверджує
–	Візія	Загальне бачення мети розвитку військового формування на довгострокову перспективу, визначає призначення та місце об'єкту у державній системі	Кожні 5 років	Для командирів і штабів військових формувань оперативного та стратегічного рівня	Є основою для розробки доктрин	Гк ЗС України
Головна доктрина	–	Загальне бачення основ застосування сил оборони України			Є основою для розробки ключових доктрин	
Ключова доктрина	Доктрина	Базові принципи застосування або розвитку військового формування	Кожні 2 роки		Є основою для розробки концепцій застосування	
Концепція	Концепція	Погляди на конкретні аспекти застосування або розвитку військового формування на середньострокову перспективу			Є основою для розробки стратегій, визначальних доктрин, бойових статутів	Гк ЗС України Командувачі видів (окремих родів військ (сил) ЗС України
–	Стратегія	Довгостроковий план розвитку військового формування, визначає напрями еволюції, ключові вектори розвитку за складовими			Є основою для розробки програм	
–	Програма	Середньостроковий план реалізації стратегічних завдань, деталізує напрями розвитку із зазначенням ресурсів та джерел їх фінансування	Кожен 1 рік		Є основою для розробки планів	
–	План	Короткострокові конкретні заходи, розписані з точними значеннями ресурсів, термінами та джерелами надходження			Для практичної реалізації	
Визначальна доктрина	–	Теоретичні основи підготовки та ведення операцій (бойових дій) військовими формуваннями оперативного та стратегічного рівня	–		Є основою для розробки бойових статутів	НГШ ЗС України
Бойовий статут	–	Теоретичні основи підготовки та ведення бою (бойових дій) військовими формуваннями тактичного рівня		Для командирів і штабів військових формувань тактичного рівня	Є керівництвом для практичних дій та основою для розробки настанов, керівництв, правил та курсів	Командувачі видів (окремих родів військ (сил) ЗС України
Настанова	–	Теоретичні основи підготовки та ведення дій з підтримки та забезпечення військовими формуваннями тактичного рівня		Для командирів і штабів військових формувань, що здійснюють підтримку і забезпечення	Є керівництвом для практичних дій та основою для розробки керівництв, правил та курсів	
Керівництво	–	Детальна інструкція по виконанню часткових завдань, визначених в керівних документах старшого рівня по застосуванню військових формувань або ОВТ		Для командирів, штабів та особового складу військових формувань тактичного рівня	Є керівництвом для практичних дій	Командувачі видів (окремих родів військ (сил) ЗС України, родів військ (сил)
Правила	–	Детальна інструкція по виконанню часткових завдань, визначених в керівних документах старшого рівня по застосуванню військових формувань або ОВТ в конкретних умовах			Є керівництвом для практичних дій	
Курс	–	Умови виконання завдань та оціночні показники			Є керівництвом для практичних дій, зокрема підготовки	

Рисунок 1. Принципова схема ієрархії керівних документів із застосування та розвитку Збройних Сил України

The Central Research institute of the Armed Forces of Ukraine
ISSN (print): 2786-9318
ISSN (online): 2786-9326
Military Science. Vol. 3 No. 4 (2025)

ISSN (print): 2786-9318
ISSN (online): 2786-9326
Military Science. Vol. 3 No. 4 (2025)

На найвищому рівні ієрархії перебуває документ типу “Візія”, який визначає загальне бачення розвитку військового формування у довгостроковій перспективі. Візія формує стратегічне уявлення про майбутній стан сил оборони, їхню роль у системі національної безпеки та основні напрями еволюції. Вона є концептуальною основою для формування доктринальних положень і корегується, як правило, у довгостроковому циклі (орієнтовно раз на п’ять років). Термін “візія” (vision) як окремий стратегічний документ є порівняно новим для українського військового та державного управління. Він прийшов переважно з англо-американської управлінської та стратегічної практики наприкінці XX – на початку XXI століття. У системах управління Радянського Союзу та в Україні у перші десятиліття після незалежності подібну функцію виконували інші документи або формулювання, які фактично виконували роль довгострокового бачення розвитку, але не називалися “візією”.

1. Радянська система (СРСР). У військовій та державній системі управління СРСР не існувало документа з назвою “візія”. Його функції виконували кілька категорій документів.

Воєнна доктрина. Основним документом стратегічного рівня була воєнна доктрина, яка формувала загальні принципи підготовки та застосування збройних сил держави. У ній фактично містилося довгострокове бачення ролі армії у забезпеченні державної безпеки.

Основи воєнної доктрини або основи воєнної політики. У пізній радянський період використовувалося формулювання “Основи воєнної доктрини”, де визначалися фундаментальні принципи воєнної політики держави.

Концепція або основні напрями розвитку. У документах оборонного планування також застосовувалися формулювання: “Основні напрями розвитку Збройних Сил”, “Основи будівництва Збройних Сил”. Ці документи фактично визначали майбутню модель розвитку армії, що дуже близько до сучасного змісту “візії”.

Директиви партійно-державного керівництва. У СРСР значну роль відігравали директиви та постанови ЦК КПРС і Ради Міністрів, які визначали стратегічні напрями розвитку оборонної системи. Таким чином, у радянській системі роль візії виконувала сукупність доктринальних і директивних документів, а не один окремий стратегічний документ.

2. Україна у 1990-х – на початку 2000-х. Після здобуття незалежності Україна значною мірою успадкувала радянську систему оборонного планування. У цей період також не використовувався термін “візія”. Основними документами, що виконували подібну функцію, були:

Воєнна доктрина України. Перші редакції воєнної доктрини України (1993 р., 2004 р.) визначали загальні принципи розвитку та застосування збройних сил і фактично містили стратегічне бачення розвитку оборонної системи держави.

Концепції розвитку. Широко застосовувалися документи типу: Концепція розвитку Збройних Сил України, Концепція реформування збройних сил. Саме вони найближче відповідали сучасному змісту документа “візія”, оскільки описували майбутню модель розвитку армії.

Державні програми розвитку збройних сил. Важливу роль відігравали державні програми розвитку ЗС України, які визначали середньострокові та довгострокові напрями трансформації армії.

Походження сучасного поняття “візія”. Термін “візія” у військовому та державному управлінні активно поширився завдяки західній стратегічній школі, зокрема управлінській теорії, розробленій такими дослідниками, як Peter Drucker [26]. У стратегічному менеджменті “vision” означає образ бажаного майбутнього стану організації, що визначає напрям її довгострокового розвитку. З початку 2000-х років цей підхід активно застосовується у країнах НАТО та у стратегічному плануванні держав – членів Альянсу.

Чому “візія” з’явилась у сучасних військових системах. Поява документа “візія”

ISSN (print): 2786-9318
ISSN (online): 2786-9326
Military Science. Vol. 3 No. 4 (2025)

пов'язана з кількома факторами: необхідністю формування довгострокового стратегічного бачення розвитку сил; відокремленням стратегічного бачення від доктрини застосування військ; переходом до програмно-цільового оборонного планування; гармонізацією системи документів зі стандартами НАТО.

У табл. 1 розкрито ключові відмінності між підходами до формування системи керівних документів у радянській та сучасній моделях військового управління, зокрема щодо логіки їх побудови, рівня стратегічного планування, ролі довгострокового бачення розвитку та принципів формування ієрархії управлінських документів.

Таблиця 1. Головна відмінність між радянською та сучасною системами

Радянська система	**Сучасна система**
стратегічне бачення містилось у доктрині та директивах	стратегічне бачення оформлюється окремим документом – візією
політичні рішення формувались партійним керівництвом	стратегічне бачення формується системою державного управління
доктрина поєднувала і розвиток, і застосування військ	розвиток і застосування розділені на різні документи

Отже, історично функцію сучасної візії виконували: воєнна доктрина; основні напрями розвитку збройних сил; концепції реформування або розвитку армії; директивні рішення вищого державного керівництва. Сучасний документ "візія" фактично узагальнив ці підходи, виокремивши стратегічне бачення розвитку військового формування в самостійний документ, який передує розробленню доктрин, стратегій і програм розвитку.

Наступним рівнем є доктринальні документи, які формують фундаментальні засади застосування військ. До них належать головна доктрина та ключові доктрини. Головна доктрина визначає загальне бачення принципів застосування сил оборони держави, тоді як ключові доктрини конкретизують базові принципи застосування або розвитку окремих військових формувань чи складових сил оборони. Ці документи виконують системотвірну функцію, оскільки саме на їхній основі формуються подальші концептуальні та стратегічні документи.

На середньому рівні ієрархії знаходяться документи, що поєднують питання розвитку та застосування військ. До них належать:

Концепції, які розкривають конкретні напрями застосування або розвитку військових формувань у середньостроковій перспективі. Вони деталізують доктринальні положення та формують основу для розроблення стратегій і визначальних доктрин.

Стратегії, що визначають довгострокові плани розвитку військових формувань, окреслюють ключові напрями еволюції спроможностей та визначають пріоритети трансформації.

Програми, які є інструментом реалізації стратегічних завдань, деталізуючи напрями розвитку з урахуванням ресурсного забезпечення, джерел фінансування та конкретних виконавців.

Плани, що є найбільш прикладним елементом системи стратегічного планування та містять короткострокові заходи з чітко визначеними ресурсами, термінами та механізмами реалізації.

Документи цього рівня орієнтовані переважно на командирів та штаби оперативного і стратегічного рівнів, забезпечуючи узгоджене планування розвитку та застосування військових формувань.

Окрему групу становлять документи, що безпосередньо регламентують підготовку та ведення бойових дій. До них належать:

Визначальна доктрина, яка формує теоретичні основи підготовки та ведення операцій

ISSN (print): 2786-9318
ISSN (online): 2786-9326
Military Science. Vol. 3 No. 4 (2025)

військовими формуваннями оперативного і стратегічного рівня.

Бойовий статут, що визначає теоретичні засади підготовки та ведення бою військовими формуваннями тактичного рівня.

На основі цих документів розробляються більш деталізовані керівні матеріали: *Настанови*, які визначають принципи виконання завдань із підтримки та забезпечення бойових дій; *Керівництва*, що містять детальні інструкції з виконання окремих функціональних завдань; *Правила*, які регламентують порядок дій військових формувань або застосування озброєння та військової техніки в конкретних умовах; *Курси*, що визначають порядок виконання завдань підготовки та систему оцінювання результатів навчання.

Ці документи призначені передусім для командирів, штабів та особового складу військових формувань тактичного рівня, забезпечуючи практичну реалізацію положень документів старшого рівня. Таким чином, представлена ієрархія формує послідовну систему переходу від стратегічного бачення розвитку збройних сил до конкретних практичних дій військових підрозділів. Кожний наступний рівень документів деталізує та конкретизує положення попереднього, забезпечуючи логічну цілісність системи військового управління. Така модель дозволяє узгодити довгострокове стратегічне планування розвитку сил оборони з практикою їх застосування у бойових діях та створює методологічну основу для побудови сучасної системи керівних документів у ЗС України.

На рис. 2 наведено ілюстрацію щодо визначення керівних документів із застосування та розвитку ЗС України. Система керівних документів щодо застосування та розвитку ЗС України формується як багаторівнева ієрархічна структура, що забезпечує послідовну трансформацію стратегічного бачення розвитку сил оборони у конкретні управлінські рішення, організаційні заходи та практичні дії військових формувань. Кожен тип документа виконує чітко визначену функцію у системі військового управління, забезпечуючи логічну узгодженість між довгостроковим стратегічним плануванням розвитку оборонного потенціалу держави та безпосередньою практикою застосування військ.

На найвищому рівні системи документів розвитку знаходиться візія, яка є документом стратегічного характеру та визначає загальне бачення мети розвитку військового формування на довгострокову перспективу.

Візія окреслює призначення відповідного військового формування, його місце та роль у державній системі безпеки і оборони, а також формує уявлення про бажаний майбутній стан спроможностей. У методологічному сенсі візія є концептуальним орієнтиром, на основі якого формується подальша система доктринальних і стратегічних документів.

Наступним рівнем є доктрина, яка визначає базові принципи застосування або розвитку військового формування. Доктрина формує фундаментальні положення щодо організації та ведення бойових дій, принципів застосування сил і засобів, а також загальних підходів до розвитку відповідних військових спроможностей. Доктринальні документи забезпечують єдність розуміння принципів функціонування військових формувань та створюють основу для формування подальших концептуальних і планувальних документів.

Подальшу деталізацію доктринальних положень забезпечує концепція, яка містить систематизовані погляди на конкретні аспекти застосування або розвитку військового формування у середньостроковій перспективі. Концепція розкриває ключові підходи до вирішення визначених завдань, визначає напрями розвитку відповідних спроможностей та формує методологічну основу для подальшого стратегічного планування.

Важливе місце у системі документів розвитку посідає стратегія, що визначає довгостроковий план розвитку військового формування. У стратегічних документах формуються основні напрями еволюції військових спроможностей, визначаються ключові вектори розвитку окремих складових військової організації, а також окреслюються пріоритети трансформації та модернізації.

ISSN (print): 2786-9318
ISSN (online): 2786-9326
Military Science. Vol. 3 No. 4 (2025)

Рисунок 2. Визначення керівних документів щодо застосування та розвитку Збройних Сил України

ISSN (print): 2786-9318
ISSN (online): 2786-9326
Military Science. Vol. 3 No. 4 (2025)

Стратегія є інструментом реалізації стратегічного бачення розвитку, трансформуючи концептуальні положення у конкретні напрями діяльності.

Практичну реалізацію стратегічних рішень забезпечують програми, які визначають середньостроковий план виконання стратегічних завдань.

Програма деталізує напрями розвитку військового формування з урахуванням ресурсного забезпечення, визначає джерела фінансування, етапність реалізації заходів та відповідальних виконавців. Саме на цьому рівні стратегічні рішення набувають організаційного та ресурсного наповнення.

Найбільш прикладним елементом системи планування розвитку є план, який містить короткострокові конкретні заходи, спрямовані на реалізацію визначених програмних завдань. У планах детально визначаються обсяги необхідних ресурсів, строки виконання заходів, відповідальні органи управління та джерела забезпечення. Таким чином, плани забезпечують практичну реалізацію стратегічних і програмних рішень у конкретних управлінських діях.

Окрему групу становлять доктринальні документи, що регламентують застосування військ. Центральним елементом цієї групи є головна доктрина, яка визначає загальне бачення основ застосування сил оборони держави. Вона формує базову систему принципів ведення операцій, визначає загальні підходи до організації бойових дій та встановлює доктринальні орієнтири для розроблення інших документів системи військового управління.

Подальшу деталізацію доктринальних положень забезпечує ключова доктрина, яка містить базові принципи застосування або розвитку військових формувань оперативного та стратегічного рівнів. Такі документи уточнюють особливості застосування окремих видів або компонентів сил оборони та конкретизують положення головної доктрини.

На наступному рівні знаходиться визначальна доктрина, яка формує теоретичні основи підготовки та ведення операцій (бойових дій) військовими формуваннями оперативного та стратегічного рівня. Цей документ визначає принципи планування операцій, організації управління військами, взаємодії між різними видами та родами військ, а також порядок застосування сил у різних умовах бойової обстановки.

Подальшу деталізацію питань застосування військ забезпечує бойовий статут, який визначає теоретичні основи підготовки та ведення бою військовими формуваннями тактичного рівня. Бойові статути регламентують порядок організації та ведення бойових дій підрозділами, частинами та з’єднаннями, визначають основні принципи управління військами на тактичному рівні та забезпечують єдині підходи до підготовки особового складу.

До документів практичного характеру належить настанова, яка містить теоретичні основи підготовки та виконання завдань із підтримки та забезпечення бойових дій. Настанови регламентують порядок функціонування систем логістичного, технічного, інженерного, медичного та інших видів забезпечення військових формувань.

Подальшу деталізацію процедур виконання завдань забезпечують керівництва, що містять інструктивні положення щодо виконання окремих функціональних завдань, визначених у керівних документах старшого рівня. Вони регламентують практичні аспекти застосування військових формувань або використання озброєння і військової техніки.

Своєю чергою, правила визначають порядок виконання окремих завдань у конкретних умовах застосування військ або використання озброєння і військової техніки. Вони забезпечують уніфікацію процедур діяльності військових формувань у типових ситуаціях.

Найбільш прикладним документом у системі підготовки військ є курс, який визначає умови виконання завдань підготовки, систему оцінювання результатів навчання та критерії досягнення необхідного рівня підготовленості підрозділів. Таким чином, представлена система визначень керівних документів формує цілісну методологічну модель управління розвитком і застосуванням ЗС України, у межах якої стратегічне бачення трансформується у систему доктринальних положень, стратегічних і програмних рішень, а також у конкретні

ISSN (print): 2786-9318
ISSN (online): 2786-9326
Military Science. Vol. 3 No. 4 (2025)

правила і процедури практичного застосування військових формувань. Така багаторівнева система забезпечує узгодженість між стратегічними цілями держави, розвитком оборонних спроможностей і практичною діяльністю військ у ході підготовки та ведення бойових дій.

На рис. 3 наведено приклад рекомендованої ієрархії керівних документів щодо розвитку та застосування Сил безпілотних систем ЗС України. Представлений приклад демонструє методологічний підхід до формування ієрархії керівних документів для новоствореного роду сил – Сил безпілотних систем у структурі ЗС України. Його метою є забезпечення логічного переходу від загального стратегічного бачення розвитку роду сил до конкретних планів формування, підготовки та застосування підрозділів безпілотних систем.

Схема поєднує два виміри: вертикальний (рівні військової організації) та горизонтальний (типи керівних документів), що дозволяє визначити доцільність розроблення певного документа для відповідного рівня управління.

У таблиці використано умовні позначення: “++” – документ має ключове значення і обов’язковий для розроблення; “+” – документ доцільний, але має допоміжний або уточнювальний характер; “–” – документ для цього рівня недоцільний або не є типовим.

Верхній рівень: методологічна модель ієрархії документів.

У верхній частині схеми показано загальний принцип розподілу типів документів між рівнями військової організації.

На державному рівні основними документами є візія, доктрина та стратегія. Саме тут формується загальне бачення розвитку сил оборони держави, визначаються фундаментальні принципи застосування військ і стратегічні напрями оборонної політики. Концепції та програми можуть уточнювати окремі напрями розвитку, тоді як детальні плани на цьому рівні зазвичай не формуються.

На рівні сил оборони держави зберігається подібна логіка: ключове значення мають стратегічні та доктринальні документи, які визначають принципи застосування і розвитку складових сил оборони.

На рівні збройних сил відбувається деталізація стратегічних положень. Тут активно застосовуються всі типи документів – від доктрин і концепцій до програм і планів. Саме цей рівень є центральним для трансформації стратегічних рішень держави у практичні заходи розвитку військових спроможностей.

На рівні видів та родів військ (сил) ключового значення набувають концепції, стратегії розвитку, програми та плани. Вони визначають напрями створення нових спроможностей, формування структури військ, підготовки персоналу та інтеграції нових технологій.

На рівні військових частин і підрозділів домінують програмні та планувальні документи, що безпосередньо визначають порядок підготовки та застосування підрозділів у практичній діяльності.

Практична модель для Сил безпілотних систем ЗС України.

Нижня частина схеми демонструє приклад застосування цієї методології для Сил безпілотних систем. Тут розглядаються такі рівні організації: Сили безпілотних систем як рід сил; Командування СБС; типи підрозділів СБС (повітряні, наземні, морські); окремі військові частини; окремі підрозділи.

Проведемо аналіз за типами документів (тобто за рядками матриці).

Візія Сил безпілотних систем. Візія має ключове значення для рівня Сил безпілотних систем (++) та визначає загальне бачення їхньої ролі у майбутній структурі збройних сил. Вона формує уявлення про майбутню архітектуру безпілотних спроможностей, інтеграцію різних типів роботизованих систем, розвиток технологій та принципи їх бойового застосування. На рівні командування СБС візія має допоміжний характер (+), оскільки командування забезпечує реалізацію стратегічного бачення. Для типів підрозділів, військових частин і окремих підрозділів такий документ не створюється (–), оскільки ці рівні реалізують вже сформоване стратегічне бачення.

ISSN (print): 2786-9318
ISSN (online): 2786-9326
Military Science. Vol. 3 No. 4 (2025)

Рівень організації	Візія	Доктрина	Концепція	Стратегія	Програма	План	Спрямованість документа
Держава	++	++	+	++	+	-	Іменник (держава)
Сили оборони	++	++	+	++	++	+	Іменник (Сили оборони)
Збройні Сили	+	++	++	++	++	+	Іменник (ЗСУ)
Види, роди військ (сил)	+	+	++	++	++	++	Іменник, Дієслово (створення, розвиток, застосування)
Військові частини (підрозділи)	-	+	++	+	++	++	Дієслово (застосування, розвиток, організація)

Документ	Сили безпілотних систем	Командування СБС	Типи підрозділів СБС (повітряний, наземний, морський)	Окремі військові частин	Окремі підрозділи
Візія Сил безпілотних систем	++	+	-	-	-
Доктрина застосування СБС	++	++	+	-	-
Концепція створення, розвитку, підготовки СБС	++	++	++	+	-
Стратегія розвитку СБС 2026–2036	++	++	++	+	-
Програма розвитку спроможностей СБС 2026-2031	+	++	++	++	+
Плани розвитку бойового застосування СБС (1-2 роки)	-	++	++	++	++

Рисунок 3. Приклад рекомендованої ієрархії керівних документів для розвитку та застосування Сил безпілотних систем ЗС України

Доктрина застосування СБС. Доктрина має ключове значення для рівня Сил безпілотних систем та командування (++). Вона визначає принципи застосування безпілотних систем у різних видах операцій, основи взаємодії з іншими родами військ і загальні підходи до ведення бойових дій. На рівні типів підрозділів доктрина має уточнювальний характер (+), оскільки можуть формуватися окремі доктринальні положення щодо застосування повітряних, морських або наземних безпілотних систем. Для військових частин і підрозділів доктрина не створюється, оскільки вони діють відповідно до загальних доктринальних положень.

Концепція створення, розвитку та підготовки СБС. Концепція має ключове значення на рівні СБС та командування (++). Вона визначає принципи формування структури роду сил, розвиток технологій, систему підготовки операторів, інфраструктуру та інтеграцію безпілотних систем у систему управління військами. На рівні типів підрозділів концепція також має важливе значення (++), оскільки кожен тип безпілотних систем має власну специфіку застосування та розвитку. Для військових частин концепція може мати уточнювальний характер (+), тоді як для окремих підрозділів вона зазвичай не створюється.

Стратегія розвитку СБС (2026–2036). Стратегія є одним із ключових документів розвитку роду сил. Вона має визначальне значення для рівнів СБС, командування та типів підрозділів (++). Стратегія визначає довгострокові напрями розвитку безпілотних спроможностей, розвиток технологій, створення нових типів підрозділів і формування системи управління. Для військових частин стратегія має допоміжний характер (+), оскільки вони реалізують її через програми і плани. На рівні окремих підрозділів стратегія не розробляється.

Програма розвитку спроможностей СБС (2026–2031). Програма деталізує реалізацію стратегії і має ключове значення для командування, типів підрозділів та військових частин (++). Для рівня СБС програма має допоміжний характер (+), оскільки вона реалізує стратегічні рішення. Для окремих підрозділів програма може визначати окремі напрями розвитку (+).

Плани розвитку та бойового застосування СБС. Плани є найбільш прикладним рівнем документів. Вони мають ключове значення для командування, типів підрозділів, військових частин та підрозділів (++). На рівні Сил безпілотних систем такі плани зазвичай не

ISSN (print): 2786-9318
ISSN (online): 2786-9326
Military Science. Vol. 3 No. 4 (2025)

формуються (–), оскільки вони є документами практичної реалізації програм розвитку.

Проведемо аналіз за рівнями організації (тобто за стовпцями).

Сили безпілотних систем. На цьому рівні формуються стратегічні та концептуальні документи: візія, доктрина, концепція і стратегія. Вони визначають загальну архітектуру розвитку роду сил.

Командування СБС. Командування є ключовим органом реалізації стратегічних рішень. Тут формується більшість документів – від доктрин до програм і планів.

Типи підрозділів СБС. На цьому рівні здійснюється деталізація концепцій та стратегій для конкретних типів безпілотних систем.

Окремі військові частини. Основна роль цього рівня – реалізація програм і планів розвитку та застосування.

Окремі підрозділи. Тут відбувається практична реалізація планів, підготовка особового складу і безпосереднє застосування безпілотних систем у бойових умовах.

Таким чином, запропонована модель демонструє послідовний перехід від стратегічного бачення розвитку Сил безпілотних систем до конкретних управлінських рішень на рівні підрозділів. Вона дозволяє забезпечити узгодженість між довгостроковим плануванням розвитку безпілотних спроможностей та практикою їх бойового застосування, що є критично важливим для ефективного функціонування Сил безпілотних систем у сучасних умовах війни.

На рис. 4 представлено приклад логічної побудови та взаємозв'язку керівних документів за напрямом застосування військових формувань ракетних військ і артилерії (РВіА) у системі документального забезпечення діяльності сил оборони. Запропонована схема демонструє ієрархічний принцип формування керівних документів – від нормативно-правових актів державного рівня до безпосередніх керівних документів, що регламентують практичну діяльність військових підрозділів.

На найвищому рівні ієрархії знаходяться закони України, укази Президента України та постанови Кабінету Міністрів України, які формують загальну нормативно-правову основу функціонування сектору безпеки і оборони держави. Ці документи визначають правові засади організації та застосування сил оборони, а також встановлюють загальні принципи державної політики у сфері національної безпеки.

Наступний рівень становить доктрина застосування сил оборони України, яка визначає базові принципи, підходи та загальну логіку застосування військових формувань у сучасних умовах ведення війни. Саме цей документ формує концептуальну основу для подальшого розроблення галузевих доктрин та керівних документів, що деталізують порядок застосування окремих компонентів сил оборони.

На основі зазначеної доктрини формуються спеціалізовані доктринальні документи, зокрема доктрина "Об'єднані операції" та доктрина "Об'єднане планування", які регламентують принципи організації та планування міжвидових операцій сил оборони. Вони визначають механізми взаємодії між різними видами та родами військ (сил), а також встановлюють єдині підходи до планування та проведення спільних операцій.

Подальший рівень ієрархії представлено концепціями, що деталізують окремі функціональні напрями застосування військ. У наведеному прикладі такою є концепція об'єднаної вогневої підтримки, яка визначає основні підходи до організації вогневого ураження противника із залученням різних засобів вогневого впливу. Концептуальні документи забезпечують формування узгоджених підходів до розвитку відповідних спроможностей та створюють основу для розроблення подальших доктринальних документів.

На основі концептуальних положень розробляються доктрини, що регламентують застосування окремих складових сил оборони. У схемі наведено приклад доктрини "Сухопутні операції" та доктрини "Об'єднана вогнева підтримка", які визначають принципи організації бойових дій, відповідно, у межах сухопутного компоненту та в системі вогневого ураження противника.

The Central Research institute
of the Armed Forces of Ukraine

ISSN (print): 2786-9318
ISSN (online): 2786-9326
Military Science. Vol. 3 No. 4 (2025)

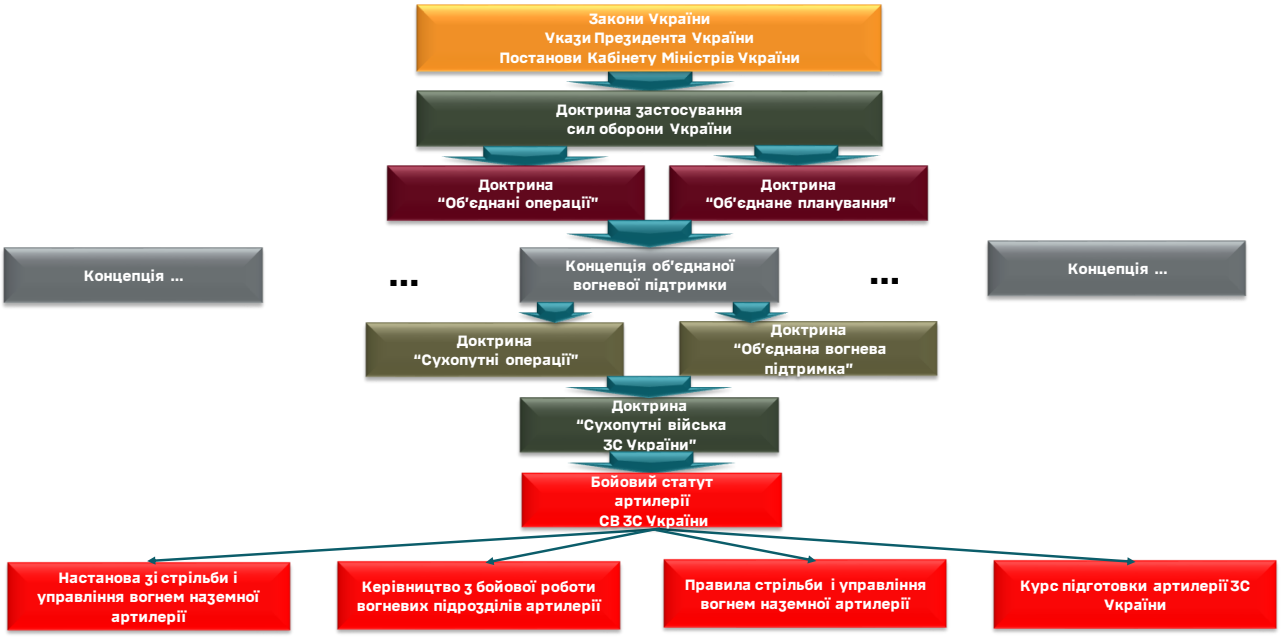

Рисунок 4. Приклад логічної побудови та взаємозв'язку керівних документів за напрямом застосування військових формувань ракетних військ і артилерії (РВіА)

Наступний рівень становить доктрина "Сухопутні війська Збройних Сил України", що деталізує порядок застосування військ на рівні виду збройних сил та визначає основні принципи організації їх бойового застосування. Вона слугує основою для розроблення більш вузькоспеціалізованих керівних документів.

Практичну реалізацію доктринальних положень забезпечують статути та настанови, зокрема Бойовий статут артилерії Сухопутних військ Збройних Сил України, який регламентує організацію та ведення бойових дій артилерійськими підрозділами.

Найнижчий рівень ієрархії становлять практичні керівні документи, що безпосередньо регламентують діяльність військових частин і підрозділів. До них належать: настанова зі стрільби та управління вогнем наземної артилерії; керівництво з бойової роботи вогневих підрозділів артилерії; правила стрільби і управління вогнем наземної артилерії; курс підготовки артилерії ЗС України.

Таким чином, наведена схема наочно демонструє логіку формування системи керівних документів за принципом послідовної деталізації – від стратегічних нормативно-правових актів до практичних документів бойової діяльності військових підрозділів. Такий підхід забезпечує узгодженість між державним рівнем стратегічного управління та безпосереднім застосуванням військ, що є важливою передумовою ефективного функціонування системи військового управління та розвитку спроможностей ЗС України.

Висновок та Рекомендації (Conclusion and Recommendations)

У результаті проведеного дослідження обґрунтовано методологічні особливості побудови ієрархії керівних документів щодо застосування та розвитку ЗС України. Встановлено, що ефективність стратегічного управління розвитком і застосуванням сил оборони значною мірою залежить від логічної та узгодженої системи документів, які формують послідовний ланцюг від стратегічного бачення майбутнього до практичних механізмів реалізації визначених цілей. Показано, що сучасна система керівних документів має формуватися на основі чіткої ієрархії, де візія визначає довгострокове бачення розвитку, доктрина формує базові принципи і підходи до застосування сил, стратегія окреслює основні

ISSN (print): 2786-9318
ISSN (online): 2786-9326
Military Science. Vol. 3 No. 4 (2025)

напрями досягнення поставлених цілей, а концепції деталізують напрями розвитку окремих складових ЗС України.

Аналіз іноземного досвіду засвідчив, що доктринальна система документів держав – членів НАТО спрямована насамперед на стандартизацію підходів до застосування військ у спільних операціях та забезпечення взаємосумісності між союзниками. Водночас національні системи стратегічного та оборонного планування цих держав включають більш широкий спектр документів, пов'язаних із довгостроковим розвитком оборонного потенціалу, управлінням ресурсами та трансформацією збройних сил. Це свідчить про те, що доктринальна система НАТО не замінює національні системи оборонного планування, а доповнює їх у частині забезпечення ефективної взаємодії між союзниками.

У ході дослідження також встановлено, що в умовах сучасної російсько-української війни та інтенсивної трансформації сектору безпеки і оборони України особливої актуальності набуває формування чіткої та методологічно обґрунтованої системи керівних документів щодо застосування і розвитку ЗС України. Це зумовлено, зокрема, створенням нових родів військ і сил, розвитком інноваційних спроможностей, а також необхідністю інтеграції української системи оборонного планування в євроатлантичні підходи.

Запропонована у статті принципова схема ієрархії керівних документів дозволяє забезпечити узгодженість між стратегічним баченням розвитку ЗС України та практичними механізмами його реалізації на різних рівнях військового управління. Наведений приклад формування системи документів для Сил безпілотних систем демонструє можливість застосування запропонованого методологічного підходу під час створення або розвитку нових складових сил оборони. Таким чином, формування цілісної, логічно структурованої та методологічно обґрунтованої ієрархії керівних документів є важливою передумовою підвищення ефективності стратегічного управління, планування розвитку та застосування ЗС України, а також забезпечення їхньої адаптації до сучасних умов ведення війни та стандартів держав – членів НАТО.

Матеріали статті можуть бути корисними для органів військового управління, наукових установ сектору безпеки і оборони, а також для фахівців, які займаються питаннями стратегічного планування, доктринального забезпечення та розвитку спроможностей ЗС України. Отримані результати можуть бути використані під час розроблення та удосконалення системи керівних документів щодо застосування і розвитку окремих родів військ і сил, а також у процесі підготовки нормативно-правових і доктринальних документів. Подальші дослідження за напрямом статті доцільно зосередити на розробленні методичного апарату формування ієрархії керівних документів у системі оборонного планування, визначенні механізмів їх узгодження з національними стратегічними документами держави, а також на адаптації національної системи доктринальних документів до практик держав – членів НАТО з урахуванням досвіду російсько-української війни.

Конфлікт інтересів (Conflict of Interest)

Одним із авторів статті є голова редколегії. Для уникнення конфлікту інтересів редакційний процес здійснював заступник голови редколегії Олександр Дейнега.

Використані джерела

1. Kuzio, T. (2023). *Russia's war against Ukraine: Origins, course, and geopolitical consequences*. Atlantic Council. https://www.atlanticcouncil.org/blogs/ukrainealert/russias-war-against-ukraine
2. Watling, J., & Reynolds, N. (2023). *Meatgrinder: Russian tactics in the second year of its invasion of Ukraine*. Royal United Services Institute. https://www.rusi.org/explore-our-research/publications/special-resources/meatgrinder-russian-tactics-second-year-invasion-ukraine
3. Kofman, M., & Lee, R. (2022). Not built for purpose: The Russian military's ill-fated force

ISSN (print): 2786-9318
ISSN (online): 2786-9326
Military Science. Vol. 3 No. 4 (2025)

design. *War on the Rocks*. https://warontherocks.com/2022/06/not-built-for-purpose-the-russian-militarys-ill-fated-force-design
4. Freedman, L. (2022). Ukraine and the art of strategy. *Survival, 64* (3), https://doi.org/10.1080/00396338.2022.2055993
5. Cordesman, A. H. (2023). *The Russian–Ukrainian war and the changing character of war*. Center for Strategic and International Studies. https://www.csis.org/analysis/russian-ukrainian-war-and-changing-character-war
6. Clausewitz, C. von. (1984). *On war*. Princeton University Press.
7. Jomini, A.-H. (1971). *The art of war*. Greenwood Press.
8. Sun Tzu. (2013). *The art of war*. Oxford University Press.
9. Gray, C. S. (1999). *Modern strategy*. Oxford University Press.
10. Warden, J. A., III. (1988). *The air campaign: Planning for combat*. National Defense University Press.
11. North Atlantic Treaty Organization. (2022). *NATO 2022 strategic concept*. NATO.
12. North Atlantic Treaty Organization. (2017). *Allied joint doctrine (AJP-01)*. NATO Standardization Office.
13. North Atlantic Treaty Organization. (2019). *Allied joint doctrine for the conduct of operations (AJP-3)*. NATO Standardization Office.
14. North Atlantic Treaty Organization. (2018). *Allied joint doctrine for the military contribution to peace support (AJP-3.4.1)*. NATO.
15. North Atlantic Treaty Organization. (2021). *NATO glossary of terms and definitions (AAP-06)*. NATO.
16. Горбулін, В. (2017). *Світова гібридна війна: український фронт*. НІСД.
17. Руснак, І. (2016). *Оборонне планування в системі забезпечення воєнної безпеки держави*. НУОУ.
18. Телелим, В. (2012). *Основи стратегічного управління у сфері воєнної безпеки держави*. НУОУ.
19. Президент України. (2021). *Стратегія воєнної безпеки України*.
20. Кабінет Міністрів України. (2020). *Стратегія національної безпеки України*.
21. Міністерство оборони України. (2021). *Стратегічний оборонний бюлетень України*.
22. Міністерство оборони України. (2020). *Доктрина застосування сил оборони України*.
23. Збройні Сили України. (2022). *Доктринальні документи з підготовки та застосування військ*. Генеральний штаб ЗСУ.
24. Booth, K. (1979). *Strategy and ethnocentrism*. Routledge.
25. Freedman, L. (2013). *Strategy: A history*. Oxford University Press.
26. Руснак, І., & Телелим, В. (2018). Система оборонного планування в Україні: сучасний стан та напрями розвитку. *Наука і оборона, 3*, 3–10.
27. Горбулін, В., & Качинський, А. (2017). Концептуальні засади формування системи стратегічного планування у сфері національної безпеки України. *Стратегічна панорама, 1*, 5–12.
28. Телелим, В., & Загорка, О. (2019). Методологічні підходи до формування системи керівних документів щодо застосування Збройних Сил України. *Зб. наук. пр. Нац. ун-ту оборони України, 2*, 15–23.
29. Руснак, І., & Лобко, М. (2020). Проблеми узгодження стратегічних і доктринальних документів у системі оборонного планування України. *Воєнно-науковий вісник, 34*, 27–35.
30. Горбулін, В., & Пирожков, С. (2021). Стратегічне планування у сфері національної безпеки: досвід України та євроатлантичні підходи. *Вісник Національної академії наук України, 6*, 18–29.
31. Drucker, P. (1973). *Management: Tasks, responsibilities, practices*. Harper & Row. https://archive.org/details/managementtasksr00druc

ISSN (print): 2786-9318
ISSN (online): 2786-9326
Military Science. Vol. 3 No. 4 (2025)

References

1. Taras Kuzio. (2023). *Russia's war against Ukraine: Origins, course, and geopolitical consequences*. Atlantic Council. https://www.atlanticcouncil.org/blogs/ukrainealert/russias-war-against-ukraine
2. Jack Watling, & Nick Reynolds. (2023). *Meatgrinder: Russian tactics in the second year of its invasion of Ukraine*. Royal United Services Institute. https://www.rusi.org/explore-our-research/publications/special-resources/meatgrinder-russian-tactics-second-year-invasion-ukraine
3. Michael Kofman, & Rob Lee. (2022). *Not built for purpose: The Russian military's ill-fated force design*. War on the Rocks. https://warontherocks.com/2022/06/not-built-for-purpose-the-russian-militarys-ill-fated-force-design
4. Lawrence Freedman. (2022). Ukraine and the art of strategy. *Survival*, *64* (3). https://doi.org/10.1080/00396338.2022.2055993
5. Anthony H. Cordesman. (2023). *The Russian–Ukrainian war and the changing character of war*. Center for Strategic and International Studies. https://www.csis.org/analysis/russian-ukrainian-war-and-changing-character-war
6. Carl von Clausewitz. (1984). *On war*. Princeton University Press.
7. Antoine-Henri Jomini. (1971). *The art of war*. Greenwood Press.
8. Sun Tzu. (2013). *The art of war*. Oxford University Press.
9. Colin S. Gray. (1999). *Modern strategy*. Oxford University Press.
10. John A. Warden III. (1988). *The air campaign: Planning for combat*. National Defense University Press.
11. North Atlantic Treaty Organization. (2022). *NATO 2022 strategic concept*. Brussels.
12. North Atlantic Treaty Organization. (2017). *Allied joint doctrine (AJP-01)*. NATO Standardization Office.
13. North Atlantic Treaty Organization. (2019). *Allied joint doctrine for the conduct of operations (AJP-3)*. NATO Standardization Office.
14. North Atlantic Treaty Organization. (2018). *Allied joint doctrine for the military contribution to peace support (AJP-3.4.1)*.
15. North Atlantic Treaty Organization. (2021). *NATO glossary of terms and definitions (AAP-06)*.
16. Volodymyr Horbulin. (2017). *World hybrid war: The Ukrainian front*. National Institute for Strategic Studies.
17. Ihor Rusnak. (2016). *Defense planning in the system of ensuring the military security of the state*. National Defence University of Ukraine.
18. Viktor Telelym. (2012). *Fundamentals of strategic management in the field of state military security*. National Defence University of Ukraine.
19. President of Ukraine. (2021). *Military security strategy of Ukraine*. Kyiv.
20. Cabinet of Ministers of Ukraine. (2020). *National security strategy of Ukraine*. Kyiv.
21. Ministry of Defense of Ukraine. (2021). *Strategic defense bulletin of Ukraine*. Kyiv.
22. Ministry of Defense of Ukraine. (2020). *Doctrine for the employment of the defense forces of Ukraine*. Kyiv.
23. Armed Forces of Ukraine. (2022). *Doctrinal documents on training and employment of troops*. General Staff of the Armed Forces of Ukraine.
24. Ken Booth. (1979). *Strategy and ethnocentrism*. Routledge.
25. Lawrence Freedman. (2013). *Strategy: A history*. Oxford University Press.
26. Ihor Rusnak., & Viktor Telelym. (2018). The defense planning system in Ukraine: Current state and development directions. *Science and Defense*, *3*, 3–10.
27. Volodymyr Horbulin., & Anatolii Kachynskyi. (2017). Conceptual foundations of the formation of the strategic planning system in the field of national security of Ukraine. *Strategic Panorama*, *1*, 5–12.
28. Viktor Telelym., & Oleksandr Zahorka. (2019). Methodological approaches to forming a

ISSN (print): 2786-9318
ISSN (online): 2786-9326
Military Science. Vol. 3 No. 4 (2025)

system of guiding documents on the employment of the Armed Forces of Ukraine. *Collection of Scientific Works of the National Defence University of Ukraine*, *2*, 15–23.
29. Ihor Rusnak., & Mykhailo Lobko. (2020). Problems of coordination between strategic and doctrinal documents in the defense planning system of Ukraine. *Military Scientific Bulletin, 34*, 27–35.
30. Volodymyr Horbulin., & Serhii Pyrozhkov. (2021). Strategic planning in the field of national security: Ukraine's experience and Euro-Atlantic approaches. *Bulletin of the National Academy of Sciences of Ukraine*, *6*, 18–29.
31. Peter Drucker. (1973). *Management: Tasks, responsibilities, practices*. Harper & Row. https://archive.org/details/managementtasksr00druc

Methodological features of building a hierarchy of guiding documents regarding the use and development of the Armed Forces of Ukraine: vision, doctrine, strategy, concept

Oleksandr Syrskyi
Candidate of Military Sciences
Commander-in-Chief of the Armed Forces of Ukraine
03168, Povitrianykh Syl avenue, 6, Kyiv, Ukraine
e-mail: sirsk_os@ukr.net
ORCID: 0000-0001-6396-7559

Oleh Semenenko
Honoured Figure of Science and Technology of Ukraine
Doctor of Military Sciences, Professor
Deputy Commandant of the Central Research Institute
of the Armed Forces of Ukraine for Scientific Work
The Central Research Institute of the Armed Forces of Ukraine
03049, Povitrianykh Syl avenue, 28 B, Kyiv, Ukraine
e-mail: aosemenenko@ukr.net
ORCID: 0000-0001-6477-3414

Andrii Lebedenko
Deputy Commander-in-Chief of the Armed Forces of Ukraine
Office of the Commander-in-Chief of the Armed Forces of Ukraine
03168, Povitrianykh Syl avenue, 6, Kyiv, Ukraine
e-mail: a.lebedenko@mil.ua
ORCID: 0009-0002-3332-1591

Oleksii Shevchenko
Candidate of Historical Sciences
Deputy Chief of the General Staff of the Armed Forces of Ukraine
General Staff of the Armed Forces of Ukraine
03168, Povitrianykh Syl avenue, 6, Kyiv, Ukraine
e-mail: shevchenko_om@asv.gov.ua
ORCID: 0000-0003-0734-6533

"No plan survives the first encounter with the enemy,
but without a plan there is no victory"
Helmuth von Moltke the Elder

The Central Research institute
of the Armed Forces of Ukraine

ISSN (print): 2786-9318
ISSN (online): 2786-9326
Military Science. Vol. 3 No. 4 (2025)

"Victory requires above all clarity of thought and order in organization"
Napoleon Bonaparte
"Doctrine is the common language of the army"
George S. Patton

Abstract. The relevance of the study is due to the need to improve the system of strategic and defense planning in the Armed Forces of Ukraine in the context of the transformation of the security and defense sector and the ongoing Russian-Ukrainian war. The formation of new branches of the armed forces and forces, as well as the intensive development of modern capabilities require a clear and logically coordinated hierarchy of guiding documents for the use and development of the Armed Forces of Ukraine. At the same time, the adaptation of the national military command system to the standards of NATO member states requires a methodological understanding of the structure of strategic, doctrinal and conceptual documents. That is why the study of the principles of construction and interconnection of such documents acquires important theoretical and practical significance for the further development of the Armed Forces of Ukraine. Thus, the main purpose of the article is to study the methodological features of constructing a hierarchy of guiding documents for the use and development of the Armed Forces of Ukraine, as well as to substantiate the relationship between such documents as vision, doctrine, strategy and concept, etc., taking into account modern international experience and national characteristics of defense planning. The main results of the research are the justification of methodological approaches to building a hierarchy of guiding documents for the use and development of the Armed Forces of Ukraine. The article defines the content and functional purpose of key strategic-level documents (visions, doctrines, strategies, concepts, etc.), and also reveals their interrelation in the system of defense planning and military management. The analysis of foreign, in particular NATO, experience and modern Ukrainian practice allowed us to establish both common approaches to the formation of a doctrinal base and national features related to the needs of the comprehensive development of the state's defense forces. As a result, a basic scheme of the hierarchy of guiding documents is proposed and an example of its practical application is demonstrated for the formation of a system of documents for the development and use of unmanned systems of the Armed Forces of Ukraine. The materials of the article may be useful for military command bodies, scientific institutions of the security and defense sector, as well as for specialists involved in strategic planning, doctrinal support and development of capabilities of the Armed Forces of Ukraine. Further research in the direction of the article should be focused on developing a methodological apparatus for forming a hierarchy of guiding documents in the defense planning system, determining mechanisms for their coordination with the state's national strategic documents, as well as on adapting the national system of doctrinal documents to the practices of NATO member states, taking into account the experience of the Russian-Ukrainian war.

Keywords: hierarchy of guiding documents; strategic planning; vision; military doctrine; defense strategy; development concept; Armed Forces of Ukraine; defense planning; military command bodies; NATO standards; transformation of the security and defense sector, capabilities of the Armed Forces.